

in da more pospeševati нравstveno mišljenje. Res, da lepa oblika sama še ne stori dejanja lepega in človeku pristojnega, kajti znano je, da človek z dobrim okusom še ni vedno tudi нравstveno dober, da so pregrehe olikancev še vedno pregrehe, a na drugi strani se mora priznati, da more ta čut roditi mnogo radosti, mnogo vzpodbud k dobremu in blagemu. A pozabiti se ne smé, da je oblika odvisna od predmeta, in čem lepša je prva, tem bolj upliva predmet na нравstveni razvoj človeštva. Pri vsem tem pa vender ne smemo na samo obliko preveč gledati, ker pripetiti bi se znalo, da bi povelicevaje lepoto, pozabili na resnico in нравstvenost. Moglo bi se zgoditi, da bi lepočutje prevladalo čutstvo нравstvenosti in da bi se nenravnost opravičevala z dostojnim in okusnim a nemoraličnim činom.

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

*

Kar P. Marko imenuje „grammatica slavica“ — je menda „Vadenje za brati v' usse sorte pissanji za šolarje teh deželskih šol v' cessarskih kraljevih deželah — Leseübungen . . . Krainersche Uibersetzung . . von Blasius Kumerdey — knjižica v 2. natisku nekoliko popravljena v Lublani per Egerju 1796. 8°. 95 str. V njej se nahaja na pr.: Ta leni, inu hudobni šolarski fant. Ta dobri šolni fant (Schulkind). Ta serčnovustni otrok (Das aufrichtige Kind) . . Podoba, ali blisk golfa (Das Bild od. der Schein betrüget) . . Od prida branja, inu pissanja . . Od družbe, gospodske, zapovd, inu žolnirjov . . Kratki zaderžni navuki (Kurze Sittenlehren) . . Modus ministrandi et respondendi sacerdoti celebranti Missam secundum novum usum Romanum (2. Weil man die Schulknaben auch mit diesem so heiligen Amte bekannt machen will. 3. Weil man zur Uibung im Lateinlesen auch etwas in der Ursprache hat versuchen wollen). — V tej knjižici se kaže njegova lastna beseda in pisava na pr.:

Ta skrivavie. Hehleman ni sam kradel, al tatjé so per njemu vkupej prišli, inu kir je on vol (Bier) točil, toku so zacerali per njemu veliku iz predajanja tiga vkradeniga iz kuplenih dnarjov. Tudi je Hehleman za tatje to vkradenu predajal. Zadnič se je ta tatinska zvéza vjéla, inu Hehleman od njih ovajen (angegeben), kateri tedej z' njimi vkupej je postrafan bil. Aku bi nebil en skrivavec, toku bi tudi nebilu eniga kradlivca. Kateri vidi kradsti, ta se njima nazajderžati vendati (muss sich nicht scheuen, es anzugeben). Kateri vej, de on kej vkradeniga kupi, ta je en pomagavec teh tatov.

. . Pohajanje je vse pregrehe začetik. Sorta, inu sorta se rada druží (Gleich und gleich gesellt sich gern). Hudi vgledvi poteró dobre zaderžanja (Böse Beispiele verderben gute Sitten). Kdu veliku govori, ta more al veliku vedit, al veliku legát itd. —

Mnogo, premnogo je Bl. Kumerdey (Kumerdaj vid. S. pis. nov. test. 2. nat. 2. zv. 1. 1804. praef. in to je prava, domača ali ljudska izreka) deloval za naše šolstvo v smislu tedanje dobe, kar bi bilo posebej popisati; koliko je storil še za naše slovstvo, kažejo mnogoteri njegovi rokopisi, ki se iz S. Zoisove hranijo v c. kr. javni knjižnici ter spričujejo njegovo učenost in marljivost. Sedaj naj se naštejejo le po Šafaříkovem opisu:

a) Versuch über die krainerische Rechtschreibung, den Mitgliedern der Akademie der Operosorum Labacensium zur Beurtheilung vorgelegt von Blasius Kumerdey, Direct. d. Normalsch. in Laibach, 1779. Hs. 4°. 33 Bog. Mit dem Motto: Longior, dummodo utilior (Šaf. 52).

b) **Krainisch-Slawische Grammatik.** Hs. vom J. 1793. Fol. 234 Bog. — Eine vergleichende slawische Grammatik, die übrigens noch bei weitem nicht das ist, was sie nach des Vf. Plan sein sollte. Die krainische Grammatik ist der Text, und nebenher werden alle übrigen slawischen Mundarten verglichen. Sie ist ganz druckfertig, und mit dem Imprimatur dd. 6. Mart. 1793 versehen. In der gedruckten Ankündigung derselben sagte der Vf.; „Schon mehrere Gelehrten haben den Wunsch geäußert, für alle so vielfältige slawische Nationen eine Grammatik zu haben, worin das Hauptsächlichste einer jeden dieser Mundarten in eines zusammen gezogen, das Besondere aber so berührt würde, dass einem jeden Sprachliebhaber frei gelassen sei, was für einen Dialect er sich vorzüglich beilegen will. In der Grammatik, die ich hier ankündige, suche ich diesen Wunsch zu erfüllen, und wähle dabei zum Grunde die Krainerisch- und Windische Mundart, sammt der Literalslawischen Sprache, dann setze ich bei jeder Regel die Russische, Ruthenische, Bulgarische, Serwische, Bosnische, Dalmatische, Raguseische, Kroatische, Böhmische, Polnische, Lausitzische, Slawakische und Slawonische Mundart bei, sammt meiner Meinung, was sich zur allgemeinen slawischen Sprache nach philosophischen Grundsätzen am meisten behaupten lasse“. Der Piarist Schimek hatte schon früher die nämliche Idee gefasst, und Herkel dieselbe später zu verwirklichen gesucht, ohne besondere Früchte für die Literatur. Kumerdey, sagt Hr. Kopitar (Gramm. XLVI), lässt sich manchmal von Systemliebe irre leiten; Grammatik aber ist analytischer historischer Bericht über eine Sprache; Facta entscheiden hier, nicht Raisonnements. Was übrigens den Druck dieses Werkes, das über drei volle Alphabet auf gross Medianpapier in gr. 8° gedruckt erscheinen sollte, gehindert habe, ist nicht bekannt (Šaf. 56. 57).

c) **Krainisch-deutsches Lexicon,** Hs. bestehend aus 57 Heften zu 7 Bogen in Fol., geht bis in den Buchstaben L (bis Lib). — Der Anfang eines Deutsch-krainischen Wörterbuches, Hs. 34 Bog., geht bis „Aderbinde“. — Eine Sammlung von krainischen Wurzelwörtern. Hs. — Ein vollständiges „Alphabetarium Carniolicum“, wie es der Vf. nennt, nämlich ein alphabetisches Verzeichniss krainischer Wörter ohne beigesetzte Verdeutschung oder sonst irgend eine Erklärung. Hs. — Sämmtliche Hss. in der Lycealbibl. zu Laibach.

Das Alphabetarium mochte sich der Vf. zuerst zusammengeschrieben und darnach das krainisch-deutsche Lexicon bearbeitet haben. Freilich eine sonderbare Methode (Šaf. 69).

„Popovitsch, Kumerdey und Japel (Dieser enthusiastisch-fleißige Slaviste, der eigentliche Urheber der neuen Krainischen Bibel-Uebersetzung, ward voriges Jahr von einem Schlagflusse getödtet, eben als er den Druck seiner krainischen Grammatik beginnen wollte. Schreibern dieses ist weder der nähere Inhalt, noch das weitere Schicksal des Manuscripts bekannt) wollten etwas vollständiges liefern, — bis sie starben“, piše Kopitar l. 1808 (Gram. XLVIII).

XXIII. Juri Japel (v krstnih bukvah sprva Apel) r. 11. aprila 1744 v Kamniku — Georgius Carn. Kamnecens. Notarius Episcopalis officii, jam Director RR. DD. Curatorum ad S. Petri extra muros Labacenses, ac Decanus ruralis et Parochus in Jesheza, inter Academicos Operosos Labacenses dictus: Secretus, ejusd. Academiae Secretarius, tempore studiorum suorum humaniorum in Seminario Soc. J. ad Ss. Rogatianum et Donatianum Labaci educatus (Bibl. Carn. 27). — Sam se latinski podpisuje na pr. Carn. Lithopolitanus. Foundationis Curatae Schillingianae ad S. Petr. in Suburbio Director, Par. et Dec. ad S. Cancianum in Jeshza prope Labacum, inter Arcades Romano-Sontiacos Silvanides Driadius, Par. et Decanus in Nakles, Cathedralis Ecclesiae Gurcensis Canonicus, Domus presbyter. Clagenfurti Director, nec non Consistorii Labacensis ac Gurcensis Con-

siliarius. Iz prva je služil 12 let za kaplana v Trstu; poznej je bil Japel tudi viši ogleđa ljudskih šol Krške škofije; veseli glas, da je izvoljen za Tržaškega škofa, dojde mu na mrtvaškem odru. Umrli je 11. oktobra 1807, ter počiva na pokopališču pri sv. Rupertu poleg Celovca. — Prim. Juri Japel, lepa zvezda slovenskiga slovstva, spisal v Drobttnc. 1852 A. Slomšek; po njem v Slov. Koledarček 1856 J. Bleiweis; gl. Kراتak Pregled Slov. Lit. 1863 J. Macun itd.

Japel war ein enthusiastisch fleissiger Slavist, der eine nicht gemeine Kenntniss seiner Muttersprache besass, und sich besonders als eigentlicher Urheber der neuen krainischen Bibelübersetzung unter seinen Stamm- und Glaubensgenossen bleibenden Ruhm erworben hat. Seine literarische Thätigkeit fiel in eine Zeit, in welcher unter der wohlthätigen Regierung Maria Theresia's und Josephs II. auch über Krain und die benachbarten Länder die Strahlen der Aufklärung immer höher und heller zu leuchten begannen, und er war einer der Vordersten in dem Vereine der edlen Männer, die sich durch ihren Einfluss auf die Belebung der religiös-moralischen und intellectuellen Cultur ihrer Landsleute um dieselben hochverdient gemacht haben" — piše po Čopu in Kopitarju Šafařík (Slow. Schrift. 27); v katerem duhu, kristjanu katoliškemu ni neznano. — Njegovo prvo delo književno je pa:

1) Ta Velki Catekismus s' prafhanjami, inu odgovarmi sa ozhitnu, inu possebnu podvuzhenje te mladosti v' zessarfskih krajlevih duschelah (Der grosse Katechismus, auf Befehl Seiner Fürstl. Gnaden des Fürst-Bischofen von Laybach übersetzt von Georg Japel der Schillingischen Curatenstiftung bey St. Peter zu Laybach Direktoren, und Konsistorialrathe. Und durch eine zu diesem Ende aufgestellte Kommifsion übersehen, und festgesetzt) s' tim pregnadlivim perpuhenjam te rimfke cesarfke, tudi ceflarfke krajleve apoftolfke zeffarize. V Lublani, vtfnene, inu se najdejo per Joan. Frider. Egerju, dushelfkimu stfkauzu. 1779. 8. 291. — II. 1787. 8. 146. — III. (popravljen natis) 1793. — IV. (brez imena) 1809. — Kako močno je ljudem s tem katekizmom vstregel, pričajo njega mnogi natisi. — Vzlasti znamenita je prva preštava. V njej je spredej nemška in slovenska čestitka, v kateri jo poklanja tedanji „Lublanfki Šhkoff Karl“ Presvetli Rimski Cesarici, Apostolski Krajlici in Vikši Vaivodni v Esterraihu etc.; zadej pa v nemški opomnji pojasnjuje predstavljavec pisavo, češ, da se je ravnal bolj po starejih vzgledih, po evang. l. 1612, po katekiz. l. 1615, po gramatiki l. 1715 itd., razlaguje naglaska, črke y, s, sh pa f, fh itd. — Ker je omenjena čestitka značaj one dobe, naj se kaže v sedanjem pravopisu:

„Presvetla Samoblastnica! Premilostliva Gospa Gospa! Sèdai so enkrat naše goréče žele spólnene. Otroci so kruha prossili, inu nikoger ny bilú, de bi ga njim enaku rèzломil. Mera, inu viža, je bila ravnú taku mnoga, kokèr dužele, kir se je delil. Oni Cessarska Svetlost, so skuzi Njih materno skerb, po timu, kir so keršanskim starišam té nar modreiši Postave v' obynosti vsih potreb dodelili, tudi Njih otročiče po cèlimu krajlestvu k' eni mizi vkup spravili, kir se jim le ene sorte krùh, ta kruh namreč tiga po vsih podložnih Duželah enakiga keršanskiga Navuka lómi.

Prau tedai spoštujemo v' Njih tó nar vikši Bessédnico té cèrkve, kir Oni ta Navuk taiste tim malim takú rekoč z' mlekam perpravio. Inu zategavolo samú sim Njih narvikšim nevmerjočimu Imenu leté na Slavénski Jezik prenessene Bukve perpissati želil, de bi moje hvaležnu sercé za leto neizmerjeno dobroto očitnu na znanje dal, inu to milostlivo Rokó té nar bolši Matere tudi Slavéncam pokazal, katéra za njih otroke taku lubeznivu skerby. V letó narvikši Materno Cessarsko Skerb inu Milost se jest inu moje cèlu Keršansku Kardelu ponižnu perporočim. Cessarska Krajleva Svetlost Njih narpokórniši Karl Lublanski Šhkoff“.

Ta Velki Catekismus . . . kateriga je iz Némškiga na Slavenski Jezik predstavil Juri Japel, Director per svetimu Petru v Lublani . . je 1779 v 8° str. 146 tudi posebej natisnjen brez nemškega prvovirnika.

2) a) Cerkovne Pesmi, Litanie, inu Molitve per Božji službi. Iz Nemškiga na Slovensku prestavljene. V Lublani skuz Ign. Kleinmaierja, Stiskavca 1784. 8. 44. Cerkevne Pesmi . . na Slovensko . . Natskavca 1788. 8. 40. — b) Zbrane Molitve iz Nemškiga na Krajnsku preložene od Jurja Japelná, Directorja per svetim Petru. V Lublani . . Eger . . 1786. 12. 98. Perstavik enih Krajnskih Pejsem, katere so iz več jezikov vkup zložene od tiga zgoraj imenovaniga Directorja per svetim Petru v Lublani. 99 — 140. Kazavec, ali Zamerkvanje . . Jutrajna . . Gmajn Molitu. Za Christiansko Popolnomost. K Odrešeniku tiga svejtá . . Na tiga povsod Pričeočiga. Ponizanje pred Svetlostjo Božjo. Hvaležna Molitu . . Pejsem od žalostne Matere Božje. Od Christusoviga terpenja. Od svetiga Rešniga telessa. V Adventi. Per soldaški Maši itd. — „In diesem Gebetbuch sind auch einige Lieder, unter andern der Psalm Miserere, der in ein beiläufiges sapphisches Metrum, wie man es in Polen seit Kochanowski, und in ältern Zeiten auch in Böhmen, so oft brauchte, gebracht ist (Šaf. 143)“. Na primer bodi:

Psalm Miserere.

Vsmili se čez me iz dobrote tvoje,
Inu izbriši doli pregrehe moje
Večni Bog! Per tebi, kateri zajde,
Vsmilenje najde.

Vtopi me globoku v' tih gnad potoke,
De ne pridem spet hudobiam v' róke,
Ampak vüss od gób nótrajnih očíšen
Tebe le yšem itd.

Stabat Mater.

Glejte Mater žalovati!
Polno sólz pod križam stati,
Na katerim Syn vissy!

S kolk' britkóstmí obložena
Je terpela ta češena
Mati tega Križan'ga!

Ah kak' ona vsa trepeče,
Ker skuz nje sêrce boleče
Meč te žalostí lety!

O kak' duša nje žaluje,
Kak' se tresse, in zdihuje,
Ker ga vidi martran'ga! itd.

Sacris Solemnis.

Praznika svetiga
Vesseli bodimo,
Iz serca celiga
Gospoda hvalimo:
Tó staru mine zdej,
Vse novu bo naprej,
Serca, petja, 'nu djanje vse.

Obhaja se spomin
Večerje poslednje,
V kateri Božji Syn
Ta krub razdejlil je
Svojim Apostelnam,
Kakor je Starišam
Enkrat Jagne dejlilu se itd.

3) Lysti inu Evangelia na vse Nedele inu Praznike čez lejtú . . . Karlna XX. Lubl. Škofa . . novič na Krajnski jezik predstavil Juri Japel, fajmašter per svetimu Kacjanu na Ježci blizu Sauskiga mosta. V Lublani. Eger. 1787. 8. 207. — Ob praznikih Marie Divice inu drugih Svetnikov 208—287. Gmajn Evangelia 304. Molitu po Pridigi. Keršanska gmajn Spóved 310. — Katholiške Pejsmi: Adventna (Poslan je Angel Gabriel — Od Boga na ta svejt: — K' eni čisti Divici — Noter v' mejstu Nazareth itd.). Božične (. . Enu je Dete rojenu: aj rojenu, — Notri v tim mejsti Bethlehem. — Notri v tim mejsti Bethlehem . .). Od žalostne Matere Božje. Velikanočna . . Od Sv. Duha. Od Matere Marie Divice (Tavženkrat si ti češena, — O Maria rožni cvet, — Tvoje glihe ny obena, — Take nima celi svejt itd.). Pange Lingua. Hvaležna. 311—334. — Ta mali Katekizmus z' prašanjami, inu odgovormi za te nar majnši otroke v' cessarskih deželah. Litanie . . Viža S. Roženkranc moliti (335—382).

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir**.)

(Dalje.)

Janez Božič.

(Glej 146. berilno vajo: „Cirkniško jezero“.)

Ni dolgo tega, kar je umrl vrlí rodoljub Janez Božič. Rodil se je v Lescah na Gorenjskem v dan 15. okt. 1829. l. Šolal se je v Ljubljani ter 1854. l. postal duhovnik. Služil je najpred v Krašnji. Ker je imel veselje do učiteljevanja na srednih šolah, otide na Reko, kjer vzprejme začasno učiteljsko službo na tamkajšnji gimnaziji. Pa vsled nastale trdoslušnosti popusti učiteljevanje ter odpotuje v Celovec, kjer je bil urednik časniku „Slovincu“ (od 1864. do 1867. l.) Naposled je bil duhovni oskrbnik v Kortah na Koroškem, kjer je umrl 22. maja 1884. l.

Janez Božič je bil marljiv pisatelj. Iz mej drugih njegovih spisov in prestav imenujem vam le knjigo: „Stric Tomaž ali življenje zamorcev v Ameriki“. Pošiljal je svoje spise tudi v nekdanji mladinski list „Vedež“, ter sodeloval pri Janežičevem „Glasniku“ in pri drugih časopisih.

Blaž Potočnik.

(Glej 147. berilno vajo: „Sava“.)

Ljubi otroci! Temu spisu „Sava“, pridejana je Blaž Potočnikova pesnica:

„Pridi Goren'c,
Z mrzle planine“! . . .

Kateremu Slovencu ni znana priljubljena ta pesen; saj jo pojejo po vsem slovenskem svetu. Spretni pesnik in pisatelj slovenski Blaž Potočnik rodil se je 31. jan. 1799. l. v Struževem pri Naklem na Gorenjskem. Bil je duhovnik ter je služboval v Šent-Jerneji na Dolenjskem, potem pa pri Ljubljanski stoljni cerkvi, ker je bil tudi čislan pevec. Kasneje je prišel za župnika v Št. Vid nad Ljubljano, in tû je umrl v dan 20. jun. 1872. l. Pokojni je bil blaga duša, vesel, povsod priljubljen in spoštovan mož. Pisal je v različne časnike, posebno pa je bil krepak podpornik „Kranjski Čebelici“. L. 1849. je izdal po nemški pisano „slovensko slovnico“, katera se je potem po šolah rabila. Potočnik je pisal kaj gladko in čisto slovenščino; mične njegove pesnice so jako priljubljene in razširjene, ker se glasijo kakor národne. Zlagal je lepe cerkvene in druge pesni; poslednje je izdal l. 1827. z naslovom: „Svete pesmi za vse velike praznike in godove med letom“. K svojim pesnim je večinoma sam zlagal lepe napeve. Mnogo prav lepih pesni je zložil Blaž Potočnik. Imenujem vam le povsod poznane: „Zvonikarjevo“ („Ko dan se zaznava“), „Sirota“, „Kdor ima srce, zna za dom solzé“ i. dr.

Luka Jeran.

(Glej 150. berilno vajo: „Skopulja“.)

Luka Jeran, rojen v dan 16. okt. 1818. l. v Javovrjah. Zdaj je kanonik v Ljubljani ter ureduje cerkveni list: „Zgodnjo Danico“. Bil je nekaj časa tudi misijonar v Afriki. Od nekdanj je bil marljiv podpornik časniku „Novicam“, ter je zložil mnogo mičnih cerkvenih in drugih pesnic. Vrhu tega je spisal več molitvenih knjig in drugih pobožnih spisov.

„Novice“.

(Glej 151. berilno vajo: „Pripovedka o landeškem gradu“.)

Ta berilna vaja je vzeta iz „Novic“. „Novice“ so najstarejši in najzaslužnejši slovenski časnik. One izhajajo užé od 1843. l. (torej 42. leto) v Ljubljani, ter obsegajo različne sestavke gospodarske, obrtniške in národne, vrhu tega pa prinašajo tudi mnogo drugega lepega blaga, pesni, povesti, razne dopise in novice i. dr. Prvi urednik „Novicam“ je bil kmetijske družbe tajnik v Ljubljani pokojni: **Dr. Janez Bleiweis** (rojen 19. nov. 1808. l. v Kranji na Gorenjskem), mož, kateri je po svoji značajnosti, veliki učenosti, žarni domoljubnosti in neutrudnem delovanji narodu v blagor zaslužil imé „oče slovenskega národa“. Po smrti Bleiweisovi — 19. nov. 1881. l. — prešlo je uredništvo „Novic“ v druge roke.

Pred 1843. l. so se pri nas tiskale knjige v črkopisu, ki ga je izumil bil ravnatelj stanovskih šol v Ljubljani: Adam Bohorič (1584. l.); po tem znamenitem slovničarji se je imenoval ta črkopis: „bohoričica“. Še dandanes nahajamo tû pa tam kako molitveno in drugo knjigo, ki je tiskana v „bohoričici“ in še so nekateri stari Slovenci, ki le bohoričico čitati znajo.

Po „bohoričici“ je bil današnji **z** bohoriški **s**, današnji **s** bohoriški **f**, današnji **š** bohoriški **fh**, današnji **ž** bohoriški **sh**, današnji **c** bohoriški **z**, današnji **č** bohoriški **zh**.

Po tem takem se je nekda pisalo po bohoriško: shaloft (mesto žalost); zhaf (mesto čas); fhola (mesto šola; uzhenec (mesto učenec) i. t. d.

Slovenski črkopis „bohoričica“ se je neizpremenjen ohranil 300 let! Poskusila sta bila sicer užé 1824. l. in 1825. l. dva pisatelja (Danjko in Metelko) prodreti vsak sè svojim novim črkopisom; a ni se jima posrečilo! Še le „Novice“ so vpeljale namesto bohoričice črkopis, kakor ga imamo dandanes in koji se zove „gajica“, ker ga je izumil dr. Ljudevit Gaj.

Dr. Gaj je bil namreč priredil svoj črkopis za Hrvate; a Slovenci, izposodivši si ga od bratov Hrvatov, skoristili smo si s tem jako, ker gajica nas druží s Hrvati, Čehi, Slovaki in nekoliko tudi s Poljaki. V začetku so „Novice“ izhajale le v bohoričici, vender so posamičnim svojim pisateljem dopuščale, da so rabili tudi druge črkopise. Ko so pa „Novice“ videle, da jim prihaja zmerom več in več dopisov v gajici, odločile so se za gajico popolnoma ter so od 1846. l. izhajale izključno le v gajici. „Novice“ torej, oziroma njih takratni urednik, dr. J. Bleiweis, ima veliko zaslug, da se je pri nas začel primerni in koristni črkopis — gajica! Od 1846. l. torej pišemo Slovenci le v gajici!

A „Novice“ imajo poleg tega tudi še drugih zaslug! One so namreč kot prvi slovenski list vzbudile in združile vse takratne slovenske pisatelje in pesnike, da so jeli pisati va-nje; bile so pravo središče vseh takratnih slovenskih slovstveno delujočih sil! V oni dobi, ko se še priprosti naš národ ni zavedal svoje národnosti, ko je — rekel bi — le nemščina se šopirila v šoli in zunaj šole; v oni dobi, ko smo Slovenci bili še na bolj nizki stopinji omike, oglasile so se „Novice“ ter vzbujale národno zavest, šireč omiko tudi v koči slovenskega ratarja! V „Novicah“ so se zglašali naši najslavniši pesniki Preširen, Koseski i. dr. A „Novice“ so se tudi trudile, da so pisale čisto slovenščino ter so naš jezik obvarovale „vsake tuje mešanice“.

Z „Novicami“ pričénjamo po pravici novo veselo dobo v zgodovini slovstvene naše zgodovine!*)

*) Glej „Učit. Tov.“ 1882. l. na str. 9.1

„Cvetnik“.

(Glej 152. berilno vajo: „Vrbsko jezero“.)

Ljudska ta pravljica je le-sim pretiskana iz „Cvetnika“. „Cvetnik“ je bërilo za slovensko mladino, katero je izdal užé opisani Anton Janežič. Obsega prvi, drugi in tretji del ter se rabi kot šolska knjiga po srednjih šolah (t. j. po gimnazijah, realkah in učiteljiščih.)

O p ó m n j a. S tem se končava „slovstvena zgodovina“ v „Drugem Berilu“; prihodnjič pride na vrsto „slovstvena zgodovina“ v „Tretjem Berilu“.

O cerkvenem petji.

Poročal pri okrajnem učiteljskem zborovanji v Št. Petru v dan 2. julija 1884. l. — Andr. Pernè.

Doba naša, spoznavši potrebo, národno zavest slovenskemu národu s pripomočjo zgodovine in značaja njegovega povzdigniti, je našla nekaj let sem z národnega stališča novih proizvodov, kateri na omiko in oliko našega národa mnogo vplivajo.

Spoznavanje slovenskemu národu prirojenega svojstva, spoznavanje njegovega napredka, spoznavanje tudi kakih njegovih pomot — vse to razširja čút in moč národne zavesti.

Precejšen donesek národnemu življenju in bitju je tudi petje. In kje si svetonosni kraj, začetek blagemu gibanju našega pevskega čútstva, blagodejni kraj olike našega ljudstva? Oj, to si ti, hram Gospodov, ki te je sezidala roka blagih in pridnih rok seljanov, čutečih, da tam je dom, kamor hití, vabljen po zvonečih glasovih ratar sè svojim sinkom, pripovedovaje mu mej potom o krasnih orgljah, o prelepem petji v hiši božji.

Zvon je utihnil. Zbrani pobožni dvigujejo svete želje proti nebu; a zdaj završé orglje in ž njimi se ujema glas, — pobožni národni glas, umeven in sočuten uhu in sreč v cerkvi pričujočega pobožnega občinstva. „Oj, kako je bilo lepo danes pri sveti maši!“ — vskliknejo župljáni, povrnivši se iz cerkve domov.

Stariši z mladino vred veselé se v domačem krogu vsled občutkov cerkvenega petja Gospodovega dneva, in nežna mladina ponavlja veselega srca pobožne glasove, kateri so jej v svetišči nezablivo v čútje segli. Pesen cerkvena postala je národna, kajti prepeva se od vasi do vasi; stari in mladi oživljajo svoje pobožne občutke do Boga, mirujejo v lepem soglasji sè svojim bližnjim, ter se navdušujejo za delo prihodnjega dneva.

„Kakšno naj bo cerkveno petje?“ Od nekđaj užé je služba božja petje, blago umetnost si v svojo blaženo povzdigo privabila, in ta umetnost iskala si je vsake blaženosti. Vera in petje sta si v tesni zvezi; obojno veže duhovita vez. Najlepše cvetje glasbene umetnosti hrani cerkvena svečanost.

Globoka in pristrčna ljubav do petja, je našemu národu prirojena od mladih nog zvezi in sorodstvu z vero. Kakor zvon, odzvineč, doní še dolgo svojega glasú odmev — tako naj pesem crkvena dolgo še budí v odmevu glasove milega národnega — pobožnega petja.

Zvon ljudskega petja izliva najsvetejša čútla, naj si bodo v část božjo, v část domovine, v poveličevanje narave ali prijaznosti ljubezni in društvenemu življenju namenjena — vsa pevska čútla odmevajo soglasno: „Jeden glas nam je podloga — večna resnica!“

Petje je tudi podloga ljubezni do bližnjega.

Cerkev vnema s petjem národ k pobožnosti, k ljubezni do Boga in do bližnjega.